

เกาะกระแสไหล

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ

“วิกฤตเด็กไทยเกิดน้อย”

วิกฤตเด็กไทยเกิดน้อย

ปัญหาเด็กเกิดน้อยเป็นหนึ่งในวาระสำคัญของการแถลงนโยบายรัฐบาลต่อรัฐสภา ที่รัฐบาล นายเศรษฐา ทวีสิน นายกรัฐมนตรี ตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสังคมในระยะยาวที่ต้องเร่งหาแนวทางแก้ไข จากสภาพการณ์ที่เด็กเกิดน้อยได้ส่งผลต่อโครงสร้างประชากรไทยอย่างชัดเจน ในปี 2564 และเป็นครั้งแรกของประเทศไทยที่มีอัตราการตายมากกว่าอัตราการเกิด กล่าวคือ ประเทศไทยมีอัตราการ “ตาย” จำนวน 5.63 แสนคน มากกว่าการ “เกิด” ซึ่งอยู่ที่ 5.44 แสนคน เมื่อเปรียบเทียบตัวเลขของอัตราเจริญพันธุ์ (Fertility Rate) คือ จำนวนประชากรที่ผู้หญิง 1 คน จะเพิ่มให้กับสังคมเหลือเพียง 1.3 คน จากในอดีตที่มีอัตราการเกิด 6 คน ในปี 2566 ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ แต่ก็มีคามเข้าใจผิดว่าเป็นสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ในความจริงเป็นสังคมสำหรับทุกช่วงวัย ทว่าสัดส่วนประชากรแต่ละช่วงวัยได้เปลี่ยนไป โดยแบ่งเป็นผู้สูงวัยร้อยละ 20 วัยเด็กร้อยละ 17 และวัยแรงงานร้อยละ 63 ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างประชากรไทย จากเดิมอัตราเกิดที่เหมาะสม คือ 2.1 คน ต่อประชากร 100,000 คน แต่พบว่าอัตราเกิดเหลือเพียง 1.6 คน ต่อประชากร 100,000 คน เท่านั้น หมายความว่าใน 1 ปี จะมีจำนวนการเกิด ไม่เกิน 1 แสนคน และในอีก 10 ปีข้างหน้าไทยจะเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด ที่มีผู้สูงอายุมากถึงร้อยละ 28 วัยแรงงานจะลดลงเหลือเพียงร้อยละ 57 และวัยเด็กร้อยละ 15 ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์เด็กเกิดน้อยทั่วโลกที่คาดว่าจะทำให้สัดส่วนประชากรเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ สำนักงานสถิติของเกาหลีใต้รายงานว่ ปี 2565 มีเด็กเกิดใหม่ทั้งสิ้น 249,000 คน ลดลงร้อยละ 4.4 จากปี 2564 ที่มีเด็กเกิดใหม่น้อยที่สุดเป็นประวัติการณ์ อัตราการเจริญพันธุ์ของสตรีเกาหลีใต้ในปี 2565 อยู่ที่ 0.78 นับว่าต่ำที่สุดตั้งแต่เริ่มเก็บบันทึกข้อมูลในปี 2513 และเป็นปีที่ 5 ติดต่อกันที่อัตราเจริญพันธุ์ไม่ถึง 1 คน ทั้งที่ควรจะไม่ต่ำกว่า 2.1 เพื่อรักษาจำนวนประชากรให้อยู่ในระดับที่ 52 ล้านคน ส่วนประเทศจีนในปี 2565 พบว่าประชากรจีนลดเหลือ 1,411 ล้านคน ลดลง 850,000 คน จากปี 2564 มีอัตราการเกิดในปี 2565 อยู่ที่ 1.09 ลดลงจากปี 2564 อยู่ที่ 1.15 ทำให้ระหว่างปี 2562-2565 ประชากรจีนวัยแรงงานลดลงกว่า 40 ล้านคน และมีรายงานสถานการณ์ประชากรโลกจะปรับตัวถึงจุดสูงสุดประมาณ 9,700 ล้านคนในปี 2607 ก่อนจะปรับตัวลดลงเหลือ 8,800 ล้านคนในปี 2643 ในที่สุด โดยประเทศที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบมากที่สุดจากอัตราการเจริญพันธุ์ปรับลดลงมากถึงร้อยละ 50 ในปี 2643 มีมากถึง 23 ประเทศ เช่น ญี่ปุ่น ไทย สเปน อิตาลี เกาหลีใต้ สิงคโปร์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของแต่ละประเทศอย่างมากในอนาคตอันใกล้

ศูนย์สำรวจความคิดเห็น “นิด้าโพล” สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เปิดเผยผลสำรวจของประชาชน เรื่อง “มีลูกกันเถอะน่า” ทำการสำรวจความคิดเห็นประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปทั่วประเทศรวมทั้งสิ้น 1,310 ตัวอย่าง เกี่ยวกับการมีลูกในปัจจุบันและมาตรการจากรัฐในการสนับสนุนให้คนไทยมีลูก โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 97 ผลการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

1. สถานะการแต่งงานและการมีลูกในปัจจุบัน

สถานะการแต่งงานและการมีลูก	ร้อยละ
เป็นโสดและไม่มีแฟน	29.39
แต่งงานจดทะเบียนสมรสและมีลูกแล้ว	26.57
เป็นโสดแต่มีแฟนแล้ว	20.92
แต่งงานไม่ได้จดทะเบียนสมรสและมีลูกแล้ว	10.99
แต่งงานจดทะเบียนสมรส แต่ไม่มีลูก	4.58
เป็นแม่หรือพ่อเลี้ยงเดี่ยวและมีลูกแล้ว	2.52

สถานะการแต่งงานและการมีลูก	ร้อยละ
แต่งงานไม่ได้จดทะเบียนสมรส แต่ไม่มีลูก	1.98
มีคู่ครอง (อยู่ด้วยกันแต่ไม่ได้แต่งงาน) และมีลูกแล้ว	1.98
มีคู่ครอง (อยู่ด้วยกันแต่ไม่ได้แต่งงาน) แต่ไม่มีลูก	1.07
รวม	100.00

2. ความต้องการการมีลูก

การอยากมีลูก	ร้อยละ
อยากมี	53.89
ไม่อยากมี (จำนวน 334 ตัวอย่าง)	44.00
เหตุผลที่ไม่อยากมีลูก (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
- ไม่อยากเพิ่มค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงลูก (ร้อยละ 38.32)	
- เป็นห่วงความเป็นอยู่ของลูกในสภาพสังคมปัจจุบัน (ร้อยละ 38.32)	
- ไม่อยากมีภาระการดูแลลูก (ร้อยละ 37.72)	
- ต้องการชีวิตอิสระ (ร้อยละ 33.23)	
- กลัวเลี้ยงลูกได้ไม่ดี (ร้อยละ 17.66)	
- อยากให้ความสำคัญกับงานมากกว่า (ร้อยละ 13.77)	
- มีปัญหาเรื่องสุขภาพ (ร้อยละ 5.39)	
- ความไม่พร้อมในการดูแล (ร้อยละ 2.10)	
- เชื่อในเรื่องกรรม เนื่องจากเคยทำไม่ดีกับพ่อแม่ (ร้อยละ 0.90)	
ไม่แน่ใจ	2.11
รวม	100.00

หมายเหตุ: เฉพาะผู้ที่ยังไม่มีลูก จำนวน 759 ตัวอย่าง

3. ความกังวลจำนวนเด็กเกิดใหม่ในอนาคต

ความกังวลจำนวนเด็กเกิดใหม่ในอนาคต	ร้อยละ
ไม่กังวลเลย	50.53
ไม่ค่อยกังวล	23.13
ค่อนข้างกังวล	17.79
กังวลมาก	8.55
รวม	100.00

4. รัฐควรมีมาตรการใดในการสนับสนุนให้คนไทยมีลูก (เลือกตอบได้มากกว่าหนึ่งข้อ)

มาตรการที่รัฐควรสนับสนุนเพื่อให้คนไทยมีลูก	ร้อยละ
สนับสนุนการศึกษาฟรีในประเทศจนถึงระดับอุดมศึกษา	65.19
อุดหนุนค่าเลี้ยงดูบุตรจนถึงอายุ 15 ปี	63.66
ลดภาษีเงินได้สำหรับคนมีลูก	30.00
เพิ่มวันลาให้บิดามารดาในการเลี้ยงดูลูก	29.47
มีเงินรางวัลจูงใจสำหรับเด็กแรกเกิด	21.91

มาตรการที่รัฐควรสนับสนุนเพื่อให้คนไทยมีลูก	ร้อยละ
อุดหนุนทางการเงินแก่พ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว	19.92
พัฒนาและสนับสนุนงบประมาณแก่ศูนย์เลี้ยงเด็กเล็ก	17.18
การให้บริการศูนย์ผู้มีบุตรยากโดยไม่มีค่าใช้จ่าย	9.85
เพิ่มภาษีเงินได้สำหรับคนไม่มีลูก	7.48
รัฐเปิดช่องทางในการอุ้มบุญมากขึ้น	5.50
รัฐมีหน่วยงานจัดหาคู่ให้กับผู้ที่อยากแต่งงานและต้องการมีลูก	4.89
รัฐไม่จำเป็นต้องดำเนินมาตรการใด ๆ	2.75
ไม่ทราบ/ไม่แน่ใจ	0.76

จากข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า คนที่มีลูกแล้ว คิดเป็นร้อยละ 42.06 และคนที่ไม่มีลูก คิดเป็นร้อยละ 57.94 สะท้อนว่าสถานการณ์ปัจจุบันยังมีสัดส่วนคนที่มีลูกยังน้อยกว่าคนที่ไม่มีลูก เมื่อสอบถามความต้องการมีลูกพบว่า ความต้องการมีลูกและไม่มีลูกอยู่ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ 53.89 และ 44.00 ตามลำดับ ทั้งนี้ เหตุผลของกลุ่มที่ไม่ต้องการมีลูกใน 5 ลำดับแรก คือ ไม่อยากเพิ่มค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงลูก (ร้อยละ 38.32) เป็นห่วงความเป็นอยู่ของลูกในสภาพสังคมปัจจุบัน (ร้อยละ 38.32) ไม่อยากมีภาระการดูแลลูก (ร้อยละ 37.72) ต้องการชีวิตอิสระ (ร้อยละ 33.23) และกลัวเลี้ยงลูกได้ไม่ดี (ร้อยละ 17.66) แสดงให้เห็นว่าสถานะทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีลูก จากรายงานวารสารเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับต้นทุนการเลี้ยงดูบุตร อายุ 0-14 ปี พบว่าตลอดระยะเวลา 15 ปี โดยเฉลี่ยมีมูลค่ารวมเป็นเงินประมาณ 1.57 ล้านบาท (ยังไม่คิดอัตราเงินเฟ้อ) ต่อปี ประมาณปีละกว่า 1 แสนบาท อย่างไรก็ตามมูลค่าดังกล่าวไม่ได้เป็นต้นทุนหรือภาระค่าใช้จ่ายที่แบกรับโดยผู้ปกครองหรือครอบครัวของเด็กเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงต้นทุนหรือภาระค่าใช้จ่ายที่แบกรับโดยภาครัฐด้วย ในลักษณะการจัดบริการสาธารณสุขหรือการอุดหนุนด้านการศึกษา บริการสุขภาพ และด้านอื่น ๆ ให้กับเด็กในช่วงอายุ 0-14 ปี ซึ่งหากคิดเป็นสัดส่วนในจำนวนเงิน 1.57 ล้านบาท เป็นส่วนที่รับผิดชอบโดยผู้ปกครองหรือครอบครัวประมาณ 765,000 บาท (ร้อยละ 49) และรับผิดชอบโดยภาครัฐประมาณ 807,000 บาท (ร้อยละ 51) เมื่อคำนวณส่วนที่รับผิดชอบโดยผู้ปกครองหรือครอบครัวอยู่ที่ประมาณกว่า 5 หมื่นบาทต่อปี หรือต่อเดือนประมาณ 4,250 บาท สำหรับตัวเลขดังกล่าวถือเป็นตัวเลขประมาณการเท่านั้น แต่ในความเป็นจริง หากผู้ปกครองหรือครอบครัวที่มีรายได้ระดับปานกลาง-สูง จะมีค่าใช้จ่ายการเลี้ยงดูสูงกว่าค่าเฉลี่ยประมาณ 3-35 เท่า โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา ตัวเลขดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความแตกต่าง ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่ยังคงมีอยู่ในสังคมไทย และเป็นจุดเริ่มต้นของช่องว่างทางสังคมด้านอื่นตามมา สอดคล้องกับรายงานของ The Economist Intelligence Unit เปิดเผยว่าเด็กเกิดใหม่มีจำนวนน้อยลงเรื่อย ๆ ทำให้จำนวนวัยแรงงานในอนาคตลดน้อยลงตาม นอกจากนี้สาเหตุที่ไม่ต้องการมีบุตรตามข้อคำถามในแบบสำรวจข้างต้นแล้ว ยังมีสาเหตุอื่นที่ส่งผลต่อการมีบุตรน้อยลง คือ

1. ผลกระทบจากนโยบายวางแผนครอบครัว มีการออกนโยบายเพื่อควบคุมประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในปี 1970 ทำให้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับหลายประเทศ อาทิ ไทย จีน ญี่ปุ่น สิงคโปร์ มีจำนวนประชากรที่ลดลง

2. การย้ายถิ่นจากชนบทสู่เมืองเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า เนื่องจากต้องการมีรายได้สูงขึ้น ขณะเดียวกันค่าครองชีพและการเลี้ยงดูบุตรในชุมชนเมืองก็สูงตามไปด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ ความจำเป็นทางเศรษฐกิจทำให้ผู้หญิงบางส่วนย้ายถิ่นไปเป็นแรงงานในต่างประเทศ ซึ่งอาจเสี่ยงถูกเลิกจ้างได้หากมีลูกเพราะจะกระทบต่อการทำงาน

3. ผู้หญิงมีโอกาสทางการศึกษาที่ดีขึ้น ทำให้เข้ามาอยู่ในภาคแรงงานมากขึ้น และเลือกการมีโอกาสทางเศรษฐกิจเป็นอันดับแรกมากกว่าการแต่งงานมีครอบครัว

4. แนวคิดการเลี้ยงบุตรที่เน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ เนื่องจากค่าใช้จ่ายทางการศึกษาและค่าเสียโอกาสของผู้หญิงที่ต้องออกจากงานเพื่อเลี้ยงดูบุตรมีสูงมากขึ้น จึงมีการควบคุมจำนวนการมีลูกและเน้นการดูแลอย่างมีคุณภาพแทน

5. ความคาดหวังด้านเทคโนโลยีเพื่อช่วยให้สามารถมีบุตรได้เมื่อพร้อม โดยในความเป็นจริงแล้วการใช้เทคโนโลยีจะต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านอายุและความแข็งแรงของร่างกาย ความพร้อมของวัยในการตั้งครรภ์ที่ส่งผลต่อพัฒนาการของเด็กในครรภ์ และความเสี่ยงต่อผู้ตั้งครรภ์เช่นกัน

สำหรับงานวิจัยเรื่อง แนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญในการศึกษาด้านภาวะเจริญพันธุ์และความต้องการมีบุตรในยุคเกิดน้อย: สารัตถะและบทสังเคราะห์ (2562) โดย กนกวรรณ พวงประยงค์ พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีบุตรเกิดจากทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านทางประชากร ทฤษฎีการเลื่อนไหลของความมั่งคั่ง แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นในครอบครัว และแนวคิดสวัสดิการสังคม แสดงให้เห็นเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่พัฒนาไปสู่ความทันสมัยมากขึ้น เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้อัตราการเกิดและอัตราการตายของประชากรลดต่ำลง เพราะการพัฒนาสู่การเป็นสังคมสมัยใหม่เป็นเหตุจูงใจให้ประชากรมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในเรื่องการมีบุตร เพราะมีความคิดในเชิงเหตุผลต่อการมีบุตรมากขึ้น โดยส่วนหนึ่งมองว่าการมีครอบครัวหรือการมีบุตรเป็นความเสี่ยงและเป็นภาระต่อการเสริมสร้างสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเกิดความไม่สมดุลระหว่างเวลาในการทำงานกับการเลี้ยงดูบุตร หรือคาดหวังว่าเมื่อมีบุตรแล้วจะต้องเลี้ยงดูบุตรอย่างมีคุณภาพ ดังนั้น เมื่อพิจารณาความพร้อมของครอบครัวในการเลี้ยงดูบุตรอย่างเต็มที่จึงเลือกที่จะจำกัดขนาดครอบครัว โดยใช้วิธีการวางแผนครอบครัวและการคุมกำเนิด

ดังนั้น เมื่อภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมการมีลูกเพื่อแก้ไขปัญหาโครงสร้างประชากรในอนาคตและการเพิ่มจำนวนของวัยแรงงาน ผลสำรวจด้านมาตรการที่ต้องการให้รัฐสนับสนุนเพื่อให้คนไทยมีลูกกลุ่มตัวอย่างจึงเห็นว่าการสนับสนุนด้านการศึกษาในประเทศจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยไม่มีค่าใช้จ่ายเป็นสิ่งที่ต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนมากที่สุด (ร้อยละ 65.19) รองลงมาคือ อุดหนุนค่าเลี้ยงดูบุตรจนถึงอายุ 15 ปี (ร้อยละ 63.66) ลดภาษีเงินได้สำหรับคนมีลูก (ร้อยละ 30.00) เพิ่มวันลาให้บิดามารดาในการเลี้ยงดูลูก (ร้อยละ 29.47) และให้เงินรางวัลจูงใจสำหรับเด็กแรกเกิด (ร้อยละ 21.91) ทั้งนี้ จะพบว่าความต้องการให้รัฐช่วยเหลือที่มีผลต่อการตัดสินใจการมีบุตรของคนไทยส่วนใหญ่เป็นเรื่องการสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่าย

ผลกระทบของอัตราเจริญพันธุ์ลดลงย่อมส่งผลต่อโครงสร้างประชากร ข้อมูลจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเปิดเผยว่า ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว ทำให้เด็กเกิดใหม่ที่จะเข้าสู่วัยแรงงานในอนาคตต้องแบกรับภาระในการดูแลมากขึ้น คาดว่าประชากรไทยจะเริ่มลดลงในปี 2566 2573 และ 2578 ตามสมมติฐานการแปรผันสูง ปานกลาง และต่ำ ในกรณีการแปรผันสูงขณะที่ภาวะเจริญพันธุ์อยู่ในระดับที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง จะทำให้ประชากรในประเทศไทยมีประมาณ 65.4 ล้านคนในปี 2568 โดยจะลดลงต่อเนื่องเป็นจำนวนประมาณ 62 ล้านคนในปี 2588 และเหลือเพียง 55.9 ล้านคนในปี 2598 ซึ่งเป็นการลดลงเกือบ 10 ล้านคน แม้ว่าจำนวนประชากรจะลดลงแต่สัดส่วนของประชากรไม่สัมพันธ์กับโครงสร้างประชากร เพราะประชากรส่วนใหญ่จะอยู่ในภาวะพึ่งพิงมากกว่าวัยแรงงาน จึงกลายเป็นปัญหาต่อภาคการผลิตและระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างมาก คาดการณ์ว่าในปี 2626 ประชากรไทยลดเหลือ 33 ล้านคน แบ่งเป็นประชากรสูงอายุ 65 ปีขึ้นไป 18 ล้านคน วัยทำงานอายุ 15-64 ปี 14 ล้าน และประชากรวัยเด็กอายุ 0-14 ปี 1 ล้านคน

จะทำให้ผลผลิตโดยรวมของประเทศและภาษีที่จัดเก็บได้ลดลงตามไปเช่นกัน แต่ในขณะที่ระบบสวัสดิการทางสังคมที่รัฐต้องรับภาระกลับเพิ่มมากขึ้น ซึ่งหากมีรายได้จากการเก็บภาษีที่ไม่เพียงพอจะทำให้คุณภาพการดูแลจากรัฐต่อคุณภาพไปด้วย ดังนั้น การส่งเสริมให้มีอัตราการเจริญพันธุ์สูงขึ้นเพื่อให้เกิดการหมุนเวียนทดแทนวัยแรงงานที่กำลังเข้าสู่ผู้สูงอายุ คือ

1. ภาครัฐต้องมีนโยบายที่เอื้อการมีบุตร เพราะผลกระทบของการปัญหาการเกิดน้อยจะทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงาน ขาดทรัพยากรมนุษย์ในการพัฒนาประเทศ ทำให้เกิดปัญหาความมั่นคง และปัญหาทางเศรษฐกิจ รัฐจึงควรมีนโยบายส่งเสริมการเกิดผ่านมาตรการจูงใจทางภาษี การสนับสนุนให้มีบุตรโดยรัฐดูแลค่าใช้จ่ายในการคลอดและสงเคราะห์บุตร การให้ทุนการศึกษา การให้สิทธิการเลี้ยงดูบุตรโดยได้รับเงินเดือน ทั้งพ่อและแม่ การวางแผนครอบครัว การสนับสนุนสร้างอาชีพแก่สตรีที่คลอดบุตรแล้วจำเป็นต้องออกจากงาน เพื่อให้มีรายได้เพียงพอต่อการเลี้ยงดูบุตร โดยอาจศึกษาแนวทางของต่างประเทศเพื่อมาปรับใช้กับของไทยได้แก่

สวีเดน กำหนดนโยบายวันลาหยุดดูแลเด็กและการให้เงินอุดหนุน โดยผู้ปกครองสามารถลดชั่วโมงการทำงานได้ร้อยละ 25 หากในบ้านมีเด็กก่อนวัยเรียน นอกจากนี้ สวีเดนมีการเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคมโดยให้เพศชายมีบทบาทดูแลเด็กมากขึ้น มีการออกนโยบายสิทธิของพ่อที่ดูแลเด็กเป็นส่วนหนึ่งนโยบายส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศทั้งในบ้านและนอกบ้านของสวีเดน โดยให้พ่อมิ่ววันหยุดเพื่อเลี้ยงดูเด็ก 90 วัน และการออกกฎหมายดูแลเด็ก (Child Care Act 1995) ที่กำหนดว่าทุกเมืองต้องสร้างศูนย์เด็กเล็กสาธารณะเพื่อดูแลเด็กระหว่างอายุ 1-6 ปี ทำให้เด็กได้รับการดูแลและผู้ปกครองเด็กสามารถมีเวลาการทำงานได้มากขึ้น

สเปน กำหนดนโยบาย Baby Bonus โดยให้เงิน 2,500 ยูโรต่อเด็ก 1 คน ส่งผลให้อัตราการเกิดเพิ่มขึ้น และอัตราการทำแท้งได้ลดลงตามไปด้วย รวมถึงมีนโยบายลดอัตราภาษีในครอบครัวที่มีลูกอีกด้วย

ญี่ปุ่น กำหนดนโยบายดูแลเด็ก คือ แผนนางฟ้า (Angle Plan) เป็นการเพิ่มนโยบายการดูแลเด็ก ส่งเสริมการสร้างศูนย์เด็กเล็กเพื่อลดจำนวนเด็กที่รอรับบริการศูนย์เด็กเล็ก สร้างโปรแกรมดูแลเด็กเล็กในบริษัทเอกชนและดูแลเด็กหลังเลิกเรียน เพื่อไม่ให้เกิดเป็นภาระแก่ผู้ปกครองระหว่างการทำงาน นอกจากนี้ได้สร้างแผนปรับปรุงรูปแบบการทำงาน (Work Style Reforms) เพื่อพัฒนาสภาพการทำงานของแรงงานพาร์ทไทม์และกำหนดชั่วโมงการทำงานของลูกจ้าง และออกมาตรการสนับสนุนการแต่งงานโดยใช้แผนระดับบริษัท เมือง และภูมิภาค เพิ่มการดูแลเด็กเล็ก ให้เด็กได้รับการดูแลและการศึกษาขั้นสูงโดยไม่มีค่าใช้จ่าย ปฏิรูปให้จ้างแม่ทำงานมากขึ้น และกำหนดมาตรการสร้างสังคมที่เป็นมิตรต่อการเลี้ยงดูเด็ก (Childrearing Friendly Society)

สิงคโปร์ กำหนดมาตรการเพื่อส่งเสริมการมีลูก เช่น Baby Bonus หากมีลูก 2 คน จะได้รับ Baby Bonus 8,000 เหรียญดอลลาร์สิงคโปร์ (ประมาณ 207,050 บาท) และจะได้รับ 10,000 เหรียญดอลลาร์สิงคโปร์ (ประมาณ 258,800 บาท) ถ้ามีลูกคนที่สาม รัฐบาลจัดสรรเงินอุดหนุนรายเดือนให้สำหรับเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์เด็กเล็กที่กำหนด โดยอุดหนุน 600 เหรียญดอลลาร์สิงคโปร์ (ประมาณ 15,580 บาท) สำหรับเด็กวัย 2-18 เดือน และ 300 เหรียญดอลลาร์สิงคโปร์ (ประมาณ 7,790 บาท) สำหรับเด็กวัย 18-72 เดือน นอกจากนี้ รัฐบาลได้อุดหนุนศูนย์เด็กเล็กเอกชน 320 แห่ง เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการของศูนย์เด็กเล็กได้และลดค่าใช้จ่ายผู้เลี้ยงดูเด็ก ทั้งยังมีโครงการออมเงินร่วมสำหรับเด็ก มีกลไกการลดหย่อนภาษี และกองทุนช่วยเหลือแม่ที่ทำงาน (Working Mother's Child Relief) โดยแม่ที่มีลูกคนแรกสามารถยกเว้นภาษีเงินได้ร้อยละ 15 และสามารถลดเพิ่มได้อีกหากมีลูกคนต่อไป

เกาหลีใต้ รัฐบาลได้เพิ่มงบประมาณการดูแลเด็กด้วยการจัดตั้งศูนย์ดูแลเด็กเล็กมากขึ้น การปรับปรุงนโยบายลาพักของผู้เลี้ยงดูเด็กให้ยาวนานและมีคุณภาพมากขึ้น ผู้เป็นแม่สามารถลางานมาเลี้ยงลูกได้ 90 วัน (ไม่ว่าจะเป็นพนักงานประจำหรือพาร์ทไทม์) และพ่อลาได้ 10 วัน โดยยังได้เงินเดือนเต็มจำนวน และพ่อแม่สามารถใช้วันหยุดดูแลลูกได้จนถึงอายุ 8 ขวบ โดยสามารถหยุดได้เป็นเวลาหนึ่งปีและสามารถแบ่งเป็นครั้งละ 3 เดือนได้ ทั้งนี้ เกาหลีใต้ยังมีนโยบาย “เดือนของคุณพ่อ” เพื่อสนับสนุนให้พ่อใช้วันหยุดดูแลเด็กโดยยังได้รับค่าตอบแทนเต็มจำนวน เป็นเวลา 3 เดือน และออกนโยบายชั่วโมงการทำงานให้ลดลงจาก 68 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เป็น 52 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เพื่อให้มีเวลาดูแลเด็กได้มากขึ้น

2. ปรับวิธีความคิด (Mindset) ต่อการมีบุตรใหม่ โดยสร้างการรับรู้และความเข้าใจก่อนตัดสินใจ จะมีคนรัก คู่ครอง จนกระทั่งใช้ชีวิตคู่และพร้อมที่จะสร้างครอบครัว เนื่องจากที่ผ่านมาสังคมมีทัศนคติเชิงลบต่อการมีบุตรทั้งในเชิงมโนทัศน์และข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏผ่านสื่อหลักและสื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบัน ชี้ให้เห็นว่าการมีลูกเป็นทั้งภาระและขาดอิสระ มีความกังวลว่าจะเลี้ยงลูกอย่างไรให้เติบโตมีคุณภาพ และการแก้ไขภาระหนี้สินที่เกิดจากการเลี้ยงลูก จนกลายเป็นวิถีทางสังคมว่า “ลูกมากยากจน” ทำให้เกิดการถ่ายทอดความคิดการไม่พร้อมมีลูกจากยุคหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง หากมีการปรับเปลี่ยนความคิดดังกล่าวจะทำให้จำนวนประชากรกลับมาอยู่ในภาวะสมดุลหรืออยู่ในระดับภาวะทดแทนได้

3. การศึกษาความเป็นไปได้ในนโยบายการรับผู้อพยพ (Migrants) ที่มีคุณภาพให้เข้ามาอยู่ถาวรในประเทศไทยและอาจได้สัญชาติไทยในที่สุด เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในภาวะที่แรงงานเริ่มขาดแคลนทั้งในเรื่องปริมาณและคุณภาพ เหมือนเช่นที่ประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดนโยบายการรับผู้อพยพเข้ามาเป็นประชากรของประเทศ โดยจะต้องมีการศึกษาผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบอย่างรอบด้าน

4. กรณีที่ยังไม่สามารถเพิ่มจำนวนประชากรวัยแรงงานให้ทดแทนได้ การขยายเวลาเกษียณอายุการทำงานเพื่อชะลอการขาดแคลนแรงงานอาจเป็นมาตรการหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาปัญหาวัยแรงงานขาดแคลน ทั้งนี้ ควรมีการเตรียมความพร้อมในการดูแลหรือช่วยเหลือตนเองในยามสูงอายุ โดยที่ไม่เป็นภาระให้หน่วยงานของรัฐรับผิดชอบ โดยเฉพาะการออมเงิน การลงทุนทำประกัน กองทุน หรือรูปแบบอื่นใด เพื่อสามารถใช้ชีวิตในยามสูงวัยอย่างเพียงพอและมีคุณภาพ

5. การนำระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ทดแทนแรงงานที่ขาดแคลนในภาคการผลิตบางประเภท โดยปัจจุบันอยู่ระหว่างการศึกษาศึกษาสำหรับการยกพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนนวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์แห่งประเทศไทย พ.ศ. .... หากกฎหมายได้มีการบังคับใช้แล้ว ควรต้องคำนึงถึงการสร้างมาตรฐาน และการประเมินความเสี่ยงภายใต้หลักธรรมาภิบาล เพื่อให้มีการใช้ AI อย่างปลอดภัย

บรรณานุกรม

กนกวรรณ พวงประยงค์. (2562). แนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญในการศึกษาด้านภาวะเจริญพันธุ์และความต้องการมีบุตรในยุคเกิดน้อย: สารัตถะและบทสังเคราะห์. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 45(1), 77-118.

Give Birth Great World การเกิดเป็นการให้ที่ยิ่งใหญ่ของโลก. (2566). สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/health/well-being/1099122>

กัณฑ์พิชญ์ ใจบุญ. (2566). ตามหาความสมดุล 'คุมกำเนิด-กระตุ้นมีบุตร' 'เกิดน้อย' ต้อง 'ไม่ด้อยคุณภาพ'. สืบค้น 5 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.thecoverage.info/news/content/5472>

- คนแก่เยอะ เด็กเกิดน้อย วิกฤติแรงงานที่สังคมไทยกำลังจะเผชิญ. (2564). สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.sanook.com/campus/1407619/>
- 7 เหตุผลที่คนมีลูกน้อยลงและผลกระทบต่อแรงงานในอนาคต. (2562). สืบค้น 5 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://ippd.or.th/7reasonswhythaihavelesskid/>
- เจมส์ กัลป์ลาเฮอร์. (2563). อัตราเจริญพันธุ์ลดลงทั่วโลก นักวิจัยคาด 23 ประเทศรวมไทย ประชากรจะหายไปครึ่งหนึ่งในปี 2100. สืบค้น 5 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.bbc.com/thai/international-53416257>
- เฉลิมพล แจ่มจันทร์. (2562). มีลูก 1 คน ต้องใช้เงินเท่าไร?. สืบค้น 5 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.theprachakorn.com/newsDetail.php?id=174>
- ชูลีพร อร่ามเนตร. (2566). เร่งแก้ "เด็กเกิดใหม่น้อย" ก่อนสังคมไทยเข้าสู่สังคมไร้บุตรหลาน. สืบค้น 5 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/health/social/1047417>
- ข่าวและผลกระทบ 'วิกฤติเด็กไทยเกิดน้อย' เขย่าสังคมไทย. (2565). สืบค้น 4 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/social/985210>
- ทำไมคนยุคใหม่ "ไม่นิยมมีลูก" เด็กเกิดใหม่น้อยลง ถึงจุดวิกฤติ. (2565). สืบค้น 5 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/health/well-being/1047955>
- เนตรธิดา บุญนาค. (2564). อัตราการเจริญพันธุ์ทั่วโลกลดลง และ 39 ประเทศรวมไทยจะมีประชากรในปี 2050 น้อยกว่าปัจจุบัน. สืบค้น 5 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.sdgmovement.com/2021/08/19/world-population-data-sheet-2021-declining-global-fertility-rates/>
- "ปมลูกกัญชาติ" แก้ววิกฤตเด็กเกิดน้อย วัยแรงงานทิ้งช่วงยาว 20 ปี. (2567). สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/336093>
- มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด. (2565). เด็กเกิดน้อยลงกับอนาคตของครอบครัวไทย. สืบค้น 5 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/columnist/998332>
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ศูนย์สำรวจความคิดเห็น "นิด้าโพล". (2566). มีลูกกันเถอะน่า. สืบค้น 22 มกราคม 2567 จาก <https://nidapoll.nida.ac.th/data/survey/uploads/FILE-1696039154180.pdf>
- สมชัย จิตสุชน. (2566). วิกฤตเกิดน้อย: เข้าใจปัญหาและทางออกเชิงนโยบาย. สืบค้น 5 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.thecoverage.info/news/content/5518>
- ส่องนโยบายสุดฮิตจาก 5 ประเทศที่อยากให้มีลูกเท่าไร ๆ ก็ไม่สำเร็จสักที. (2565). สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.thailandpolicylab.com/failed-population-policies/>